

บทสรุปผู้บริหาร

“ดัชนีชี้วัดคุณธรรมและทุนชีวิต: เครื่องมือวัดสถานการณ์คุณธรรมในสังคมไทย”

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ในกำกับของรัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินงานด้วยวิสัยทัศน์ “เป็นศูนย์กลางความรู้และนวัตกรรมการขับเคลื่อนคุณธรรมของสังคมไทย” ขับเคลื่อนคุณธรรมผ่าน 6 ภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน/ประชาสังคม ภาคการศึกษา ภาคองค์กรศาสนา และภาคสื่อมวลชน ทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค เพื่อสร้างระบบนิเวศของการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทย

ในส่วนของการพัฒนาความรู้และนวัตกรรม ภายใต้การนำของ รศ.นพ.สุริยเดว ทรีปาตี ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม และกุมารแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและวัยรุ่น ได้มุ่งเน้นให้ “คุณธรรมเป็นเรื่องที่สัมผัสได้ วัดผลได้” โดยปี 2564 ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพัฒนา “ดัชนีชี้วัดคุณธรรม” (Moral Behavior Index) เพื่อเป็นเครื่องมือวัดสถานการณ์คุณธรรมในสังคมไทย พร้อมกันนั้นได้นำเครื่องมือ “ทุนชีวิต” (Life assets) ที่ รศ.นพ.สุริยเดว ทรีปาตี ได้พัฒนาขึ้นและได้รับรางวัล International Chapter Recognition Award จาก the Society for Adolescent Health and Medicine (SAHM) ในปี 2554 มาใช้เป็นเครื่องมือสำรวจสถานการณ์คุณธรรมร่วมกันกับดัชนีชี้วัดคุณธรรม

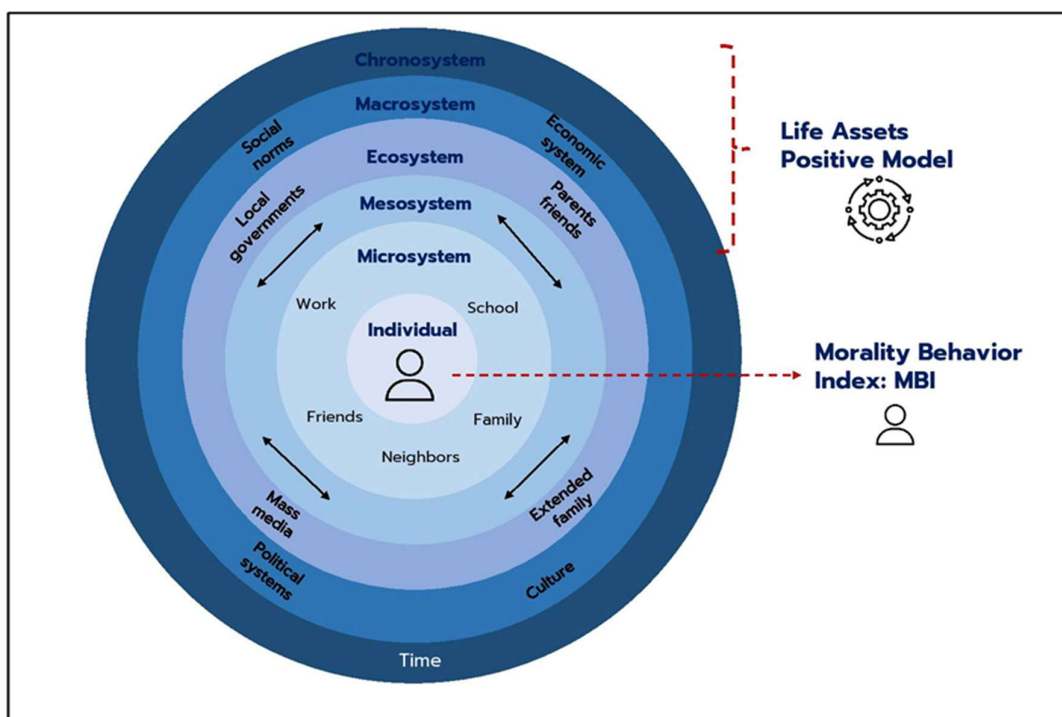
โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กำหนดให้ดัชนีชี้วัดคุณธรรม และทุนชีวิตเป็นตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) หมายความว่า 12 ประเทศไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบสนองต่อการพัฒนาแห่งอนาคต

สำหรับกรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณธรรมและทุนชีวิต คือ ทฤษฎีระบบนิเวศมนุษย์ (Ecology of Human Development) ที่พัฒนาโดย ยูรี บรอนเฟน เบรนเนอร์ (Urie Bronfenbrenner ค.ศ. 1917 – 2005) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งเสนอว่าการพัฒนาเด็กหรือบุคคลนั้นเป็นระบบที่ซับซ้อนของความสัมพันธ์ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากหลายระดับของสิ่งแวดล้อมรอบตัว ตั้งแต่ครอบครัวและโรงเรียนที่อยู่ใกล้ตัว ไปจนถึงค่านิยมทางวัฒนธรรม กฎหมาย และขนบธรรมเนียมที่กว้างขึ้น

ดัชนีชี้วัดคุณธรรม (Moral behavior Index) เป็นเครื่องมือวัดพฤติกรรมบ่งชี้การมีคุณธรรมอันเป็นพฤติกรรมที่ดี 5 ด้าน คือ พอเพียง วินัยรับผิดชอบ สุจริต จิตสาธารณะ และกตัญญู พัฒนาขึ้นมาด้วย 3 หลักการ คือ 1. คุณธรรมถูกถอดรหัสมาเป็นกลุ่มพฤติกรรมที่จับต้องได้ (Behavior) 2. กลุ่มพฤติกรรมถูกสะท้อนด้วยพฤติกรรมตามช่วงวัยในวิถีชีวิต (In the way of life) 3. เป็นแบบสำรวจด้วยการประเมินตนเองจากภายใน (Self-reflection)

ทุนชีวิต (Life Assets) เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของมนุษย์ที่มีผลต่อการพัฒนาทางด้านจิตใจ สังคม และสติปัญญา เกื้อหนุนให้เจริญเติบโตและดำรงชีวิตรอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง สามารถปรับตัวและเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงได้ ประกอบไปด้วย 5 พลัง คือ พลังตัวตน พลังครอบครัว พลังสร้างปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม และพลังชุมชน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2556)

ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีระบบนิเวศมนุษย์ ดัชนีชี้วัดคุณธรรม และทุนชีวิต รายละเอียดตามภาพที่ 1

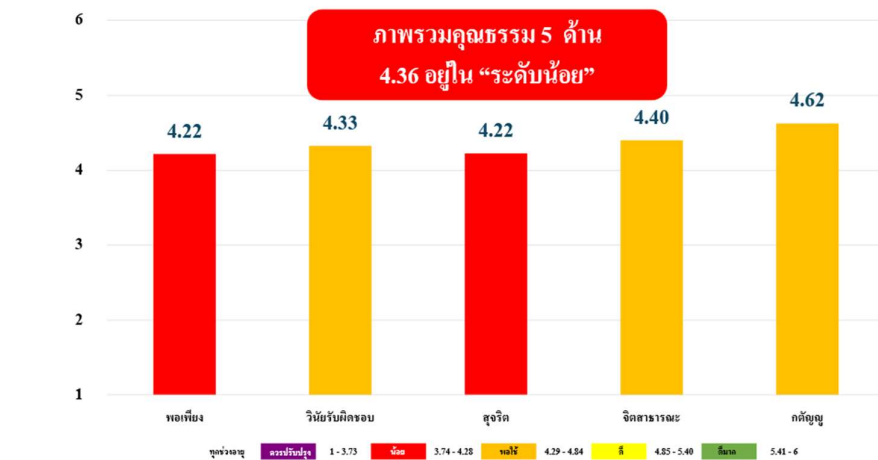
ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีระบบนิเวศมนุษย์ ดัชนีชี้วัดคุณธรรม และทุนชีวิต

ศูนย์คุณธรรมสำรวจดัชนีชี้วัดคุณธรรมและทุนชีวิตเป็นครั้งแรกในปี 2565 โดยสำรวจในกลุ่มคนไทย 3 ช่วงวัย คือ 13-24 ปี 25-40 ปี และ 41 ปีขึ้นไป 6 สาขาอาชีพ คือ เกษตรกร ราชการ เอกชน รัฐวิสาหกิจ รับจ้างทั่วไป และธุรกิจส่วนตัว ใน 6 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ และใช้ปี 2565 เป็นปีฐานในการเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงในปีต่อ ๆ มา

ผลสำรวจดัชนีชี้วัดคุณธรรมและทุนชีวิต ปี 2568

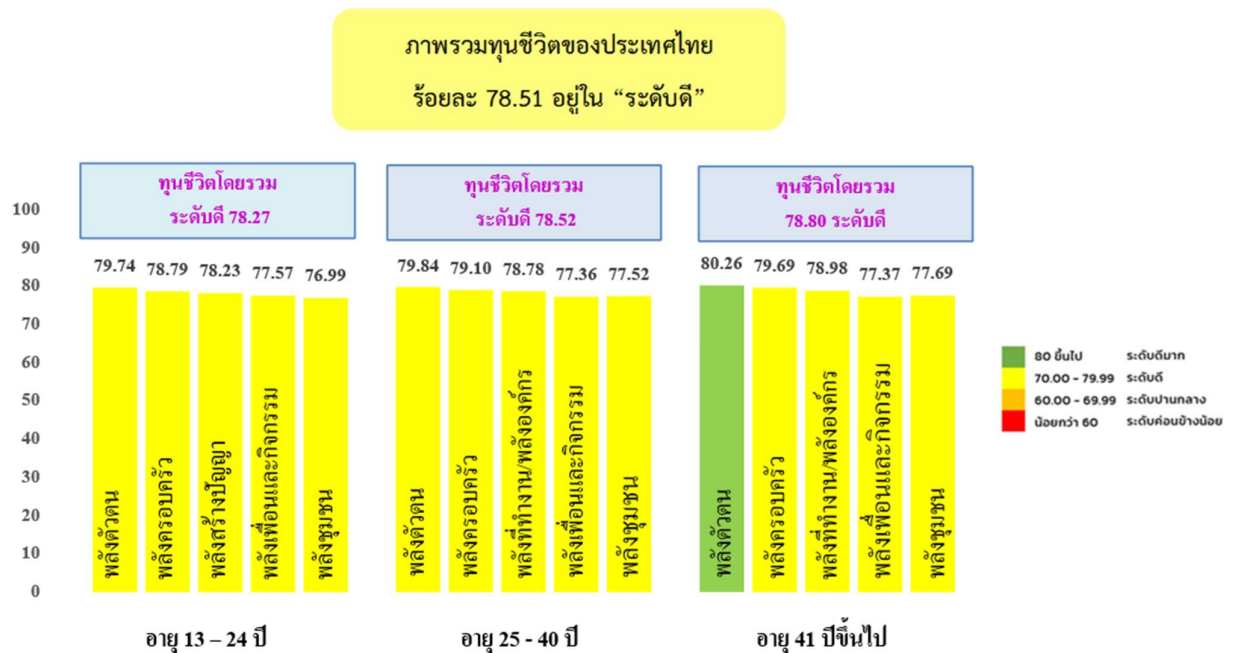
ผลสำรวจดัชนีชี้วัดคุณธรรม ปี 2568 กลุ่มคนไทย 3 ช่วงวัย มีคุณธรรม 5 ด้าน (พอเพียง วินัย รับผิดชอบ สุจริต จิตสาธารณะ กตัญญู) ภาพรวมอยู่ใน “ระดับน้อย” โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนน 4.36 จากคะแนนเต็ม 6 เมื่อพิจารณาในองค์ประกอบของคุณธรรมแต่ละด้าน พบว่า “กตัญญู” มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด 4.62 คะแนนอยู่ในระดับ “พอใช้” รองลงมาคือ “จิตสาธารณะ” และ “วินัยรับผิดชอบ” มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.40 และ

4.33 ตามลำดับ อยู่ในระดับ “พอใช้” ในขณะที่ “สุจริต” และ “พอเพียง” มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.22 อยู่ใน ระดับ “น้อย” รายละเอียดดังภาพที่ 2

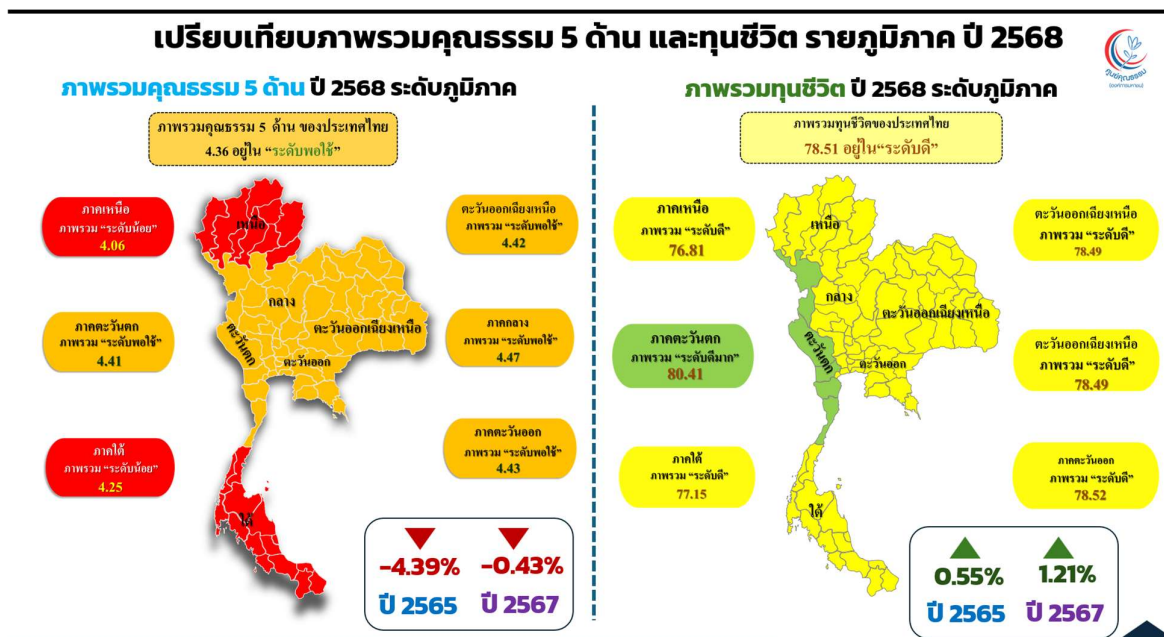
ภาพที่ 2 ดัชนีชี้วัดคุณธรรมปี 2568 กลุ่มคนไทย 3 ช่วงวัย

ผลสำรวจดัชนีชี้วัดทุนชีวิต ปี 2568 ของคนไทย 3 ช่วงวัย ภาพรวมอยู่ใน “ระดับดี” โดยมีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 78.51 รายละเอียดดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กราฟแสดงผลการสำรวจทุนชีวิตปี 2568 ของคนไทย 3 ช่วงวัย

เปรียบเทียบภาพรวมดัชนีชี้วัดคุณธรรม 5 ด้านและทุนชีวิต รายภูมิภาค ปี 2568 รายละเอียดดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบภาพรวมดัชนีชี้วัดคุณธรรม 5 ด้านและทุนชีวิต รายภูมิภาคปี 2568

จากภาพที่ 4 ด้านซ้ายมือ คือ พฤติกรรมคุณธรรมวัดผ่านเครื่องมือดัชนีชี้วัดคุณธรรม ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ด้านขวามือ คือ จิตสำนึกพลึงบวกของคนไทยต่อระบบนิเวศที่คนไทยอาศัยอยู่ เช่น บ้าน โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน ซึ่งใช้เวลานานในการเปลี่ยนแปลง วัดผ่านเครื่องมือทุนชีวิต

จากภาพนี้สะท้อนว่า พฤติกรรมคุณธรรมของคนไทยป่วย แต่จิตสำนึกพลึงบวกยังดีอยู่ แสดงว่าซ่อมได้ และซ่อมง่าย

การผลักดันดัชนีชี้วัดคุณธรรมและทุนชีวิตในระดับนโยบาย

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ร่วมกับภาคีเครือข่ายผลักดันดัชนีชี้วัดคุณธรรมและทุนชีวิตให้เกิดการขับเคลื่อนในระดับนโยบายผ่านกลไกสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติครั้งที่ 13 “Moral Touchable : คุณธรรมสัมผัสได้ สังคมไทยเป็นสุขอย่างยั่งยืน” วันพฤหัสบดีที่ 31 สิงหาคม- วันศุกร์ที่ 1 กันยายน 2566 ณ หอศิลป์แห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม มีข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำดัชนีชี้วัดคุณธรรมและทุนชีวิตไปใช้ดังนี้

1. รัฐบาลสนับสนุนและจัดให้มีการรายงานสถานการณ์คุณธรรมของสังคมไทยเป็นรายจังหวัด ด้วยเครื่องมือดัชนีชี้วัดคุณธรรมและทุนชีวิต ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของคนไทยที่สะท้อนการมีคุณธรรมในแต่ละพื้นที่ของประเทศต่อไป

2. รัฐบาลส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงมหาดไทย ผ่านกลไกการดำเนินงานระดับจังหวัดเชื่อมโยงและบริหารจัดการเครือข่ายคุณธรรมอย่างเป็นเอกภาพ มีบทบาทในการสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเป็นกลไกเสริมพลังเพื่อขับเคลื่อนคุณธรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 -2570) ที่เชื่อมโยงกับกลไกสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และกลไกระดับชาติด้านการส่งเสริมคุณธรรม

โดยมตินี้ได้นำเสนอในการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 2/2566 วันพุธที่ 13 ธันวาคม 2566 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุม 301 ตึกบัญชาการ 1 ทำเนียบรัฐบาล ที่ประชุมเห็นชอบและให้นำเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

● **งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 14 “พลังครอบครัวและภาคีเครือข่าย เสริมสร้างนิเวศคุณธรรม สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” วันพฤหัสบดีที่ 21 – วันศุกร์ที่ 22 สิงหาคม 2568 ณ ห้องแกรนด์ ไดมอนด์ บอลรูม (ฮอลล์ 4) อาคารศูนย์การประชุมอิมแพค ฟอรั่ม เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี** มีข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการนำดัชนีชี้วัดคุณธรรมและทุนชีวิตไปใช้ดังนี้

ขอให้รัฐบาลสนับสนุน และจัดให้มีการรายงานสถานการณ์คุณธรรมของสังคมไทยเป็นรายจังหวัด ด้วยเครื่องมือดัชนีชี้วัดคุณธรรมและทุนชีวิต ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของคนไทยที่สะท้อนการมีคุณธรรมในแต่ละพื้นที่ของประเทศ เพื่อผลักดันการส่งเสริมคุณธรรมเชิงพื้นที่ให้เป็นวาระของจังหวัด และสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งกลไกกลางหรือศูนย์ประสานงานเครือข่ายคุณธรรมระดับจังหวัด ให้เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงและบริหารจัดการเครือข่ายอย่างเป็นเอกภาพ เชื่อมโยงกับกลไกสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และกลไกระดับชาติด้านการส่งเสริมคุณธรรม ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 พ.ศ. 2566-2570